

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція : наказ МОН України № 33 від 12.01.2021. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
3. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Київ : Слово, 2004. 352 с.

Леся ПЕРХУН
Дрогобич

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

У зв'язку з повномасштабною війною на території України дошкільна освіта опинилася в умовах глибоких трансформацій. Заклади освіти стикаються з низкою викликів, пов'язаних із безпекою, евакуацією, переміщенням родин, нестачею кадрів і матеріальних ресурсів.

Багато дошкільних закладів були пошкоджені або зруйновані, а частина дітей перебувають за межами країни або в зонах активних бойових дій. Це ускладнює стабільний доступ до освіти. Облаштування укриттів, тренування з евакуації та формування навичок безпечної поведінки стали новими обов'язковими елементами освітнього процесу.

Організація освітнього процесу у дошкільних закладах в умовах воєнного стану зазнала суттєвих змін. Від традиційної форми очного навчання педагоги були змушені переходити до змішаних або дистанційних форматів. У багатьох регіонах, особливо в прифронтових зонах, очне відвідування стало неможливим через небезпеку для життя дітей та працівників.

Запроваджено гнучкі графіки й адаптовані навчальні плани. Це дозволяє зберігати сталість розвитку дітей навіть за умови

нерегулярного відвідування закладу. Освітній процес будується на поєднанні очного, дистанційного та індивідуального навчання, з урахуванням емоційного стану дітей.

Особливої актуальності набуває питання забезпечення ефективної психолого-педагогічної підтримки дітей дошкільного віку, які зазнають психоемоційного стресу, втрати почуття безпеки та стабільності. Потреба у психологічній реабілітації педагогів також – одна із найгостріших оскільки вони працюють у постійному емоційному навантаженні. Дошкільна освіта має включати елементи емоційного розвантаження, ігор на розвиток стресостійкості й адаптації до нових викликів в умовах воєнного часу.

В умовах війни батьки і вихователі стають партнерами, які разом дбають про добробут і розвиток дитини. Така взаємодія сприяє емоційному комфорту, сталості та відчуттю безпеки, яких діти потребують найбільше.

Батьки стали активними учасниками освітнього процесу, особливо в умовах воєнного стану. ЗДО пропонують домашні завдання у формі гри, спільного малювання, читання, конструювання, що сприяє розвитку дитини та зміцненню родинних зв'язків.

Педагоги надають рекомендації щодо того, як говорити з дитиною про війну, як реагувати на її емоції, як сформувати почуття безпеки. У громадах організовуються спільні акції: «Малюнки для воїнів», «Подарунки для дітей, які є внутрішніми мігрантами», що дозволяє родинам відчувати єдність і цінність спільних дій.

Одним із пріоритетів стало створення емоційно безпечного середовища. Як зазначено у висновках аналітичного звіту НАПН, використання ігор, арт-терапії і елементів психологічного розвантаження допомагає дітям краще адаптуватися до нових реалій [1].

Пропонуємо застосовувати такі форми психологічної підтримки дітей-дошкільнят:

1. Ігрова терапія: ігри з психологічним змістом допомагають дітям виразити емоції, зменшити страхи, тривожність. Популярні ігри: рольові, пісочна терапія, ігри на розвиток емоційного інтелекту.

2. Арт-терапія: малювання, ліплення, створення аплікацій – усе це допомагає дітям безпечно виразити внутрішні переживання. Арт-техніки знижують емоційне напруження та стимулюють самовираження.

3. Релаксаційні вправи: вправи на дихання, спокійна музика, медитація для дітей. Наприклад, техніка «Повільна хмаринка» або «Квітка, що розкривається» для заспокоєння.

4. Читання терапевтичних казок, у яких персонажі долають труднощі, допомагають дітям зрозуміти й опрацювати власні емоції. Це один із методів, який ефективно працює у стресових ситуаціях.

5. Підтримувальна комунікація: вихователі ведуть спокійні розмови, пояснюють ситуацію зрозумілими словами, не нагнітають, допомагають дітям формувати навички самозаспокоєння.

Психологічної підтримки потребують також самі вихователі:

1. Консультації з психологами.

У багатьох регіонах України діють програми підтримки педагогів (наприклад, проєкти «UNICEF», «Освіторія»), де вихователі можуть пройти безкоштовні онлайн-консультації.

2. Тренінги зі стресостійкості.

Онлайн-курси, вебінари, практичні семінари з тем: «Саморегуляція», «Профілактика вигорання», «Ресурси педагога в кризових умовах».

3. Групи взаємопідтримки.

Об'єднання вихователів, де вони діляться досвідом, підтримують одне одного, організовують спільні обговорення викликів та рішень.

4. Методичні рекомендації.

МОН України та наукові установи надають рекомендації щодо роботи з дітьми у кризових ситуаціях. Наприклад: «Вісник НАПН України» – психологічна підтримка в освіті [2].

Війна поставила систему дошкільної освіти перед новими викликами, які вимагають креативних і стратегічних рішень. Попри значні труднощі, українська дошкільна освіта демонструє гнучкість і здатність до адаптації. Необхідною є подальша підтримка педагогів, оновлення методик та забезпечення ресурсами для сталого розвитку системи в умовах воєнного стану.

У таких умовах основними завданнями педагогів та практичних психологів є створення сприятливого освітнього середовища, розвиток навичок емоційної саморегуляції у дітей,

формування стійкості до стресових факторів, а також підтримка батьків у подоланні наслідків психотравмівних подій. Важливою є інтеграція сучасних методик арттерапії, казкотерапії, ігор на розвиток емоційного інтелекту та інших психокорекційних засобів у щоденну освітню практику. Забезпечення системної міждисциплінарної взаємодії між педагогами, психологами, соціальними працівниками та медичними фахівцями – запорука ефективної підтримки дошкільнят у кризовий період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність : науково-методичний збірник/ за загальною ред. С.М. Шкарлета. Київ – Чернівці : «Букрек», 2022. 140 с.
2. Шатирко Л.О. Виклики війни, їх відображення в освітньому просторі: психологічні інтерпретації. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. № 6 (2). С. 1–5. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6231>

Наталія ПОНОМАРЬОВА
Житомир

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК, У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних умовах глобальних екологічних криз, соціальних нерівностей та економічних викликів формування сталого розвитку стає пріоритетом для суспільства. Екологія значною мірою визначає можливість стійкого розвитку сучасного людства. Проблема оцінки впливу промислових відходів на здоров'я людини, на навколишнє середовище і на здоров'я нових поколінь є важливим компонентом при побудові еколого-економічних і соціальних відносин. Ця оцінка дозволяє визначити соціальні пріоритети в здійсненні тих або тих технічних проєктів, і тим самим, запобігти виникненню «раптових екологічних катастроф». Сьогодні способи оцінки небезпеки викидів і відходів в різних країнах істотно розрізняються, що свідчить про незавершеність формування наукових критеріїв екологічної небезпеки.